

BOHUMIL ZAVADIL OSMDESÁTILETÝ

Uprostřed covidové pandemie, dne 14. prosince 2020, oslavil významné životní jubileum Bohumil Zavadil, profesor španělské a románské lingvistiky, který — ač původem z Moravy — svůj pracovní život spojil s Filozofickou fakultou UK. O jeho životě a díle se v ČMF již psalo, proto bychom zájemce o životní peripetie a soupis bibliografie pana profesora chtěli odkázat na již publikovaný článek¹ a v tomto textu bychom se chtěli zaměřit na to, jak vnímat odkaz pana profesora z hlediska dnešní doby, na to, co v jeho díle považujeme za zvlášť podstatné.

První z určujících charakteristik díla a působení pana profesora je jeho široký romanistický záběr, jeho univerzálnost, která se v této podobě vyskytuje už jen výjimečně. Vyrostl v prostředí strukturní jazykovědy silně vázané na učení pražské školy, byl žákem významných romanistů Oldřicha Tichého a Jana Šabršuly, a měl tedy skvělé teoretické romanistické základy. Ty dokázal v nebyvalé míře obohacovat o vynikající praktickou znalost románských jazyků, spojenou se suverénní orientací v jejich historii a dialektologii — ve „svých“ jazycích nikdy nebyl kabinetním znalcem-teoretikem, studoval a osvojoval si živý jazyk v jeho pestrosti a znal nespočet nuancí a zajímavých detailů. To je třeba zvlášť ocenit, pomyslíme-li na dobu, kdy tyto jazyky studoval: jde-li např. o jeho „hlavní jazyk“, španělštinu, měl sice v začátku své kariéry možnost pobývat nějakou dobu na Kubě a později, v r. 1967, v Chile, nicméně tím se na dlouhou dobu kontakt s milovaným jazykem v jeho živé, skutečné podobě přerušil. Ve výsledku mohl pan profesor své teoretické přemýšlení o románských jazycích opírat o výbornou, aktivní znalost jazykové materie, o znalost španělštiny i ostatních „velkých“ románských jazyků, ale též jazyků menších, např. katalánštiny či galicijštiny. A jelikož románský svět i jeho části pro něj vždy představovaly též vnitřně provázaný kulturní a historický prostor, považoval za logické a samozřejmé osvojit si i nerománský jazyk obklopený románskými jazyky, totiž baskičtinu. Svou romanistickou univerzální erudici dokázal vtělit do svých teoretických úvah o jazyku, do monografických, avšak do širšího jazykového kontextu zasazených popisů konkrétního jazyka, ale též do fascinujících kursů a přednášek pro studenty romanistiky.

Již zmíněné teoretické zakotvení v strukturní jazykovědě se pochopitelně neomezovalo jen na románský svět: pan profesor se ve svých teoretických pracích o románských jazycích vždy opíral o skvělou znalost teorie a metodologie české strukturní jazykovědy a uměl ji inovativně aplikovat na nejrůznější témata. Přestože pochopitelně se zájmem sledoval vznik a rozvoj moderních lingvistických směrů, vždy zůstal svým přemýšlivým a nedogmatickým způsobem věrný své metodě. A činil tak způsobem, který vede k tomu, že jeho práce jsou zajímavé i pro dnešního čtenáře, navzdory svému zakotvení v metodách a terminologii, které už dnes rozhodně nedominují. Okolnosti tomu chtěly, že se pan profesor musel z pedagogických důvodů v oblasti svého hlavního zájmu, totiž ve španělštině, zabývat všemi jazykovými rovinami i všemi dílčími disciplínami. Výsledkem bylo další posílení již zmiňované univerzálnosti: v jeho bibliografii i v pedagogickém působení nalezneme fonetiku a fonologii,

1 Čermák, P. — Kratochvílová, D. (2016): Životní jubileum profesora Bohumila Zavadila. *Časopis pro moderní filologii*, 98, 1, s. 140–142.

morfologii, syntax i lexikologii — a k tomu všemu též diachronní rozměr těchto disciplín. Lze bez přehánění konstatovat, že s panem profesorem bylo a je možné v oblasti lingvistiky španělštiny zavést hovor na jakékoli téma, na všechno podstatné má svůj odborný, na hluboké znalosti založený názor. To je další rys, který s jinak chvályhodnou a nevyhnutelnou specializací moderní vědy postupně zaniká. Přesto je několik témat, která jsou srdci pana profesora zvláště drahá. Jistě mezi ně patří modotemporální systém španělského slovesa, a především pak modalita jako taková, pojatá obecně i aplikovaná na španělštinu. Jeho originální koncepce španělského modálního systému, obsažená v pozoruhodné monografii *Kategorie modalita ve španělštině* (1983), umožňuje uceleně a vyčerpávajícím způsobem popsat tento systém, což má mj. i dosah pedagogický, jak by jistě potvrdilo mnoho studentů hispanistiky, jimž pomohla proniknout do této nesmírně složité problematiky. Platnost jeho koncepce ostatně dokládá i skutečnost, že jím vymezené modální významy jsou vlastně shrnutím toho, o co se nyní snaží španělská kognitivně orientovaná gramatika při výkladu indikativu a subjunktivu.

Vzhledem k tomu, co bylo dosud řečeno, asi nikoho nepřekvapí další rys působení pana profesora: ve své publikační činnosti celý život tíhnul k rozsáhlým pracím, zobrazujícím v úplnosti často komplexní problematiku. I tato věc může někoho v dnešní době překvapit, může na něj působit neobvykle — pan profesor se hned několikrát v životě rozhodl předložit ucelený obraz gramatiky určitého jazyka, a do tohoto úkolu se pustil nikoli s početným týmem, jak se to obvykle dělá dnes, ale sám, případně s jediným spolupracovníkem. Dokladem může být *Mluvnice současné španělštiny* (2010, s Petrem Čermákem), originální teoretická gramatika, která obsáhle a syntetizujícím způsobem předkládá teoretický vhled do jazykového systému španělštiny. Tato kniha je dnes zásadní referencí v oboru. Ale dokladů bychom mohli uvést jistě více — knihy *Baskičtina. Lingvistická interpretace* (2010) a *Mluvnice katalánštiny* (2010) jsou podobně zásadními příspěvky, i když na poli tzv. „menších“ jazyků. Ve všech těchto textech je navíc přítomen určitý didaktický aspekt: pan profesor, vycvičen celoživotním působením jako pedagog na vysoké škole, má vzácný dar přihlížet při výkladu či popisu i složitých témat ke čtenáři — vždy totiž počítá s tím, že čtenářem bude především student. Některé jeho texty (*Vývoj španělského jazyka I a II*, 1998 a 2004, nebo *Sintaxis del español actual*, s Petrem Čermákem, 1. vydání 2008) jsou přímo podávány jako vysokoškolské učebnice — jimi jistě jsou, je v nich ale vždy obsažen i ucelený, originální názor na jazyk, takže v jistém smyslu rovinnu učebnice přesahují.

Pan profesor tedy vždy tíhnul k rozsáhlejším, syntetizujícím pracím. V důsledku toho by se z dnešního hlediska mohlo zdát, že jeho bibliografie, zejména pokud jde o články, není zas tak bohatá. Znalec jeho díla ale ví, že kvantita je v tomto ohledu výrazně vyvážena kvalitou.

Na závěr poznámka k pedagogickému věhlasu pana profesora. Dnešní studenti už neměli možnost poznat ho osobně, jeho jméno nicméně dobře znají, protože jak vyplývá z výše řečeného, texty pana profesora rámuji studium každého dnešního studenta hispanistiky, příp. i jiných románských jazyků. Nemůže být ale náhoda, jak jednotně na přednášky a semináře pana profesora vzpomínají všichni ti, kteří je zažili: líčí je jako nesmírně obohacující, fascinující obraz přednášené materie, předkládaný s humorem a odzbrojujícím zaujetím. A ještě o něčem všichni mluví: o nesmírně

laskavosti pana profesora, o jeho nelíčeném zájmu o studenty i kolegy, o jeho veselé kolegiilitě. Tím spíše bychom mu my všichni chtěli popřát vše dobré k jubileu a vyjádřit přání, že se po skončení této zlé doby naskytne příležitost jeho výročí na jeho milované pražské romanistice řádně oslavit.

Adéla Smažíková | Ústav románských studií, Filozofická fakulta
Univerzity Karlovy | nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
ORCID ID: 0000-0002-0868-2590
smazikova.adela@gmail.com